

7. Masters and Johnson. Human Sexual Inadequacy, Little Brown and Co., 1970.

**ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ ТА РІВНЯ
САМОЕФЕКТИВНОСТІ ПРАЦЮЮЧИХ ОСІБ**
УДК 159.923.2

*Усата Н. В.,
студентка спеціальності 053 «Психологія»,
освітньо-кваліфікаційного рівня «Спеціаліст»,
КВНЗ «Вінницька академія неперервної освіти»*

Актуальність проблеми. Глобалізація, соціально-економічні та екологічні зміни сучасного світу обумовлюють необхідність прийняття кожною особою відповідальності за власне життя, саморозвиток, самовдосконалення та самоефективність, що призводить до упорядкування в свідомості нової системи ціннісних орієнтацій.

Професійна діяльність є однією з провідних у приватному житті особистості. Життєвий шлях складається з професійно значущих складових, які здебільшого несуть особистісний сенс. У процесі набуття професійних навиків, вдосконалення фахових якостей, формування рівня самоефективності відбуваються зміни ціннісно-сміслових утворень, які є глибинними структурами особистості, складають її «ядро», створюють спрямованість життєдіяльності в цілому.

Короткий аналіз останніх досліджень з проблеми. Концепція самоефективності вперше була запропонована у кінці 70-х років минулого століття. Вона є частиною соціально-когнітивної теорії Альберта Бандури, згідно з якою психологічне функціонування людини можна описати у термінах безперервної взаємодії трьох груп факторів – поведінкових, когнітивних та факторів оточуючого середовища (Bandura, A., 1989). У вітчизняній психології відбувається процес теоретичного осмислення цього феномену та його попередня емпірична розробка (Р.Л. Кричевський, М.В. Чистова, Т.О. Гордєєва, Д.О. Шапошник, Н.Ф. Ліпінська та ін.).

Мета наукової публікації – встановити взаємозв'язок ціннісних орієнтацій та рівня самоефективності працюючих осіб.

Виклад основного матеріалу досліджень. Самоефективність є продуктом складного процесу самопереконавання, який відбувається на основі когнітивного опрацювання різних джерел інформації про власну ефективність, серед яких основними є: безпосередній досвід, опосередкований досвід, суспільна думка, фізичний та емоційний стан, ціннісні орієнтації людини (Дьяконов, І.В., 2004).

В умовах сьогодення однією з науково-психологічних проблем є вирішення питання про ефективні способи розвитку морально здорової людини, вироблення у неї оптимальних адаптивних стратегій. Це дає

можливість виявити і проаналізувати кореляційні механізми, сприяючи не лише коригуванню рівня самоефективності особистості, але і формуванню її смисложиттєвих орієнтацій.

Почуття власної ефективності та компетентності є важливою детермінантою поведінки людини, внаслідок чого має значний вплив на успішність її діяльності (Кричевський, Р.Л., 2001).

Функціонування особистості як системне утворення передбачає смислово узгодженість у здійсненні різних видів діяльності. Смисложиттєві орієнтації відображають те, наскільки в житті людини присутня значуща мета, в якій мірі вона вважає процес свого життя насиченим і цікавим, і в якій мірі вона задоволена досягнутими результатами (Москаленко, О.В., 2002). Смисложиттєві орієнтації фахівця як цілісна система свідомих і вибіркових зв'язків відображають спрямованість особистості, наявність життєвих цілей, осмисленість виборів і оцінок, задоволеність життям (самореалізацією) і здатність брати за нього відповідальність, впливаючи на його хід.

У дослідженні взяло участь 60 осіб, які працюють у різних відділах заводу. Вік випробовуваних – від 25 до 55 років. Учасникам пропонувався пакет тестів, який включав три методики: методика Рокича, методика «Тест смисложиттєвих орієнтацій» Д.А. Леонтьєва (СЖО), тест «Шкала загальної самоефективності» Р. Шварцера, М. Єрусалема в адаптації В.Г. Ромека.

Нами було визначено електронний формат заповнення відповідей шляхом внесення відповідей респондентами у Google формах за інтернет посиланнями.

З метою збереження конфіденційності даних, учасникам було запропоновано вказувати лише свої ініціали, а результати були закодовані за принципом присвоєння порядкового номеру.

За першою методикою Рокича учасникам було запропоновано визначити їх приватну ієрархію цінностей.

За результатами ранжування визначено пріоритетні цінності, першість серед яких належить наступним конструктам: активне насичене життя (32 %); пізнання (18 %), впевненість у собі (9,4 %). Останні місця в градації термінальних цінностей посідають: розваги (приємне необтяжене дозвілля, відсутність обов'язків), любов (духовна та фізична близькість) та щастя інших (благополуччя, розвиток та вдосконалення інших людей, народу та населення в цілому).

Розглядаючи інструментальні цінності було виділено перші рангові місця для переважаючих орієнтацій: акуратність (22 %), чуйність (19 %), раціоналізм (16,7 %). Останні ж місця в градації інструментальних цінностей займають: непримиримість до недоліків в собі та інших, сміливість у відстоюванні своїх думок, поглядів, чесність (правдивість, щирість).

Результати обробки даних методом кореляційного аналізу свідчили про те, що у групі «Термінальні цінності» існує найбільш тісний зв'язок між детермінантами «Здоров'я» та «Щасливе сімейне життя», що припускаємо можуть розглядатися як взаємодоповнюючі важелі у системі ціннісних координат. А така термінальна детермінанта, як «Краса природи та мистецтва» негативно корелює з показником «Любов (духовна та фізична близькість з коханою людиною)».

Виявлено негативну кореляцію в інструментальних цінностях між показниками «Чуйність, турботливість» та «Ефективність у справах (продуктивність у роботі)», що дозволяє зробити пропусення про переконання респондентів, що загальнолюдські якості, такі як чуйність, емпатія до інших негативно відображаються на професійних результатах діяльності.

За методикою «Смисложиттєві орієнтації (СЖО)» Д. Леонтєва було виявлено на I місці показник «Мета», що, свідчить про те, що більшість представників надають власному сенсу у житті пріоритет, спрямованість та тимчасову перспективу. Найнижче рейтингове місце у групі респондентів належить показнику «Локус контроль – Я». Робимо припущення, що це може свідчити про невпевненість більшості респондентів у своїх силах, у тому що вони здатні контролювати події власного життя. Кореляційний аналіз дозволив виявити найбільш тісний зв'язок між показниками «Мета» та «Локус-контроль- життя».

Проводячи оцінку загальної самоефективності у групі респондентів, було враховано рекомендації авторів методики (Р. Шварцер, М. Ерусалем (в адаптації В.Г. Ромека) про те, що дана методика не захищена від так званих соціально бажаних відповідей, тому у процесі оцінки рекомендовано виключити чинники, які не дають можливості особі «прикрасити» результати. З цією метою респондентів було попереджено про конфіденційність отриманої інформації та використано дистанційне опитування з залученням електронних ресурсів. За параметрами оцінки рівня самоефективності було отримано результати: високий рівень – 17 % респондентів, середній рівень – 47 %, низький – 36 %. Отримані показники свідчать про те, що у групі опитуваних домінують фахівці, що мають середній рівень самоефективності. Високий рівень самоефективності виявився лише у 17 % респондентів. У цілому це хороші показники, які засвідчують, що значна частина працюючих осіб адекватно оцінюють свої здібності та можливості, вірять у досягнення власних цілей та готові докладати для цього необхідні зусилля. Слід звернути увагу, що низький рівень самоефективності характерний аж для 36 % осіб. Це досить тривожний факт, оскільки засвідчує про існування внутрішніх суперечностей, неузгодженостей, відчуття невпевненості, невіри в себе, що безумовно, не може не позначатися на загальній ефективності роботи.

Нами було зроблено **висновок** про те, що ціннісно-смісловий компонент формування належного рівня самоефективності фахівця містить

світоглядні установки, що виражають ціннісне ставлення до самопізнання та саморозвитку будь-якого працівника у процесі професійної діяльності, забезпечують прагнення до фахового саморозвитку, самовдосконалення, самоактуалізації. У процесі здійснення професійної діяльності ті, хто мають високе відчуття ефективності будуть більше та наполегливіше працювати, активніше брати участь у діяльності підприємства, на якому працюють, та проявляти більшу ресурсність при зустрічі з труднощами, ніж ті, хто має сумніви у своїх здібностях. Уявлення про самоефективність впливають на якість виконання складних когнітивних завдань.

Предметом подальших досліджень стане корекція ціннісних орієнтацій працюючих та виявлення їх впливу на ефективність діяльності.

Список використаної літератури.

1. Bandura, A., (1989), Human agency in social cognitive theory. / Bandura A. – American psychologist, 175 с.
2. Москаленко, О.В., (2002), Взаимосвязь профессиональной самореализации молодежи с процессами ее самоактуализации, самоопределения и самооэффективности / Москаленко О. В., Миронова Г. В.. // Мир психологии, №3, С. 61–72
3. Кричевский, Р.Л., (2001), Самоэффективность и акмеологический поход к исследованию личности/ Р.Л. Кричевский // Акмеология, №1, С. 47–52.
4. Дьяконов, І.В., (2004), Зміст поняття «Ціннісна орієнтація» / І.В. Дьяконов. // Філософський альманах, №43, С. 13–25.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ДОПОМОГА ДІТЯМ З АУТИЗМОМ В УМОВАХ ІНКЛЮЗІЇ

УДК 740

*Фалаштинська І. І.,
студентка спеціальності 053 «Психологія»,
освітнього рівня «Магістр»,
КВНЗ «Вінницька академія неперервної освіти»*

Актуальність дослідження. Демократизація суспільства вимагає забезпечення основних прав і свобод, зокрема права на освіту для всіх дітей з особливими освітніми потребами. Мова йде про забезпечення необхідних умов для навчання дітей з особливими освітніми потребами в закладах загальної середньої освіти (ЗЗСО). Сучасна школа повинна створювати умови для успішного навчання й виховання дітей, які мають різні особливості розвитку та пізнавальні можливості. Нині питання щодо навчання дітей із розладами аутичного спектру в освітньому просторі постають надзвичайно гостро. Ці діти принципово відрізняються від дітей